

UNIWERSYTET
Andrzeja Frycza Modrzewskiego
w Krakowie

<https://doi.org/10.48269/2451-0610-ksm-2024-005>

Natalia Adamczyk

dr, Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie
<https://orcid.org/0000-0002-9524-2568>
nadamczyk@afm.edu.pl

Wzmocnienie zdolności obronnych w perspektywie dalszego rozwoju Unii Europejskiej

Wprowadzenie

Splot wydarzeń geopolitycznych spowodował, że Unia Europejska (UE) nie może jak dotychczas rozwijać się w warunkach pokoju i bezpieczeństwa. Wojna w Europie, która otwarcie toczy się od lutego 2022 r., wywołana atakiem Rosji na Ukrainę, wymusiła na UE podjęcie działań w celu zwiększenia bezpieczeństwa Wspólnoty i na nowo wzbudziła debatę na temat unijnej projekcji siły. Biorąc pod uwagę, że to głównie NATO pozostaje gwarantem bezpieczeństwa państw europejskich, pojawia się pytanie o miejsce i rolę UE w tym obszarze. Wymiar militarny UE, mimo podjętych dotychczas działań, nadal jest mocno ograniczony, a tocząca się od kilku lat dyskusja wokół możliwej autonomii strategicznej i uniezależnienia się od USA wchodzi w decydującą fazę.

Celem artykułu jest dokonanie przeglądu decyzji i działań UE w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO), podjętych w atmosferze zagrożenia konfliktem zbrojnym, nakreślenie istoty militarnego wymiaru

autonomii strategicznej oraz ocena stanu europejskiej współpracy obronnej i jej mankamentów. Artykuł ma charakter przeglądowy, odnosi się do różnych okresów celem przedstawienia ewolucji rozwoju programów i strategii UE w obszarze bezpieczeństwa. Głównie koncentruje się na działaniach przełomu drugiej i trzeciej dekady XXI wieku. Autorka stawia dwie hipotezy: po pierwsze, Unia Europejska ma solidne podstawy rozwoju zdolności obronnych, lecz aby to uczynić, musi przede wszystkim przekonać państwa członkowskie do korzyści płynących ze wspólnych wysiłków i skuteczniej te działania koordynować. Nie może się to odbywać wyłącznie w sferze deklaracji (jak dotychczas), lecz musi za tym przemawiać rzeczywisty efekt takich działań, np. uzyskanie korzyści skali w odniesieniu do wspólnych zakupów uzbrojenia; po drugie, wymiar obronny UE aktualnie wiąże się z szeregiem problemów natury strukturalnej, m.in. z słabą interoperacyjnością wojsk, niskimi i nieefektywnymi wydatkami zbrojeniowymi, brakiem standaryzacji produktów zbrojeniowych czy niewystraczającymi inwestycjami w badania i rozwój europejskiego sektora obronnego.

Autorka stawia następujące pytania badawcze: Jakim instrumentarium dysponuje UE w zakresie wzmocnienia swojego potencjału obronnego? Czym jest autonomia strategiczna UE? Jakie wyzwania stoją przed unijnym przemysłem obronnym? W celu merytorycznej odpowiedzi na pytania zastosowano w artykule takie metody badawcze jak: historyczno-porównawcza w odniesieniu do opisanie ewolucji WPBiO, analiza czynnikowa zastosowana przy analizie uwarunkowań, a także metoda analizy treści zgromadzonej literatury i źródeł.

Rosnące znaczenie *hard power* w kontekście wojny w Ukrainie

Bezprecedensowa inwazja Rosji na Ukrainę stała się najbardziej przekonującym argumentem w europejskiej debacie na temat celowości wzmacniania WPBiO i wyposażenia UE w odpowiednie instrumentarium. W odpowiedzi na te wydarzenia w marcu 2022 r. UE zatwierdziła dokument *Strategiczny kompas na rzecz bezpieczeństwa i obrony*¹, którego głównym celem jest nadanie nowego impulsu integracji europejskiej w obszarze obronności do 2030 r. Mimo że prace nad dokumentem rozpoczęły się jeszcze w 2020 r., to na kształt jego ostatecznej

¹ *Strategiczny kompas na rzecz bezpieczeństwa i obrony – dla Unii Europejskiej, która chroni swoich obywateli, swoje wartości i interesy oraz przyczynia się do międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa*, Rada Unii Europejskiej, 21.03.2022, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/pl/pdf> [dostęp: 17.11.2024]. Państwa członkowskie zaproponowały tę inicjatywę w czerwcu 2020 r., a Rada Europejska przyjęła go w marcu 2022 r. Dalej jako: *Strategiczny kompas*.

wersji wpłynęła sprawa rosyjskiej inwazji na Ukrainę. W *Strategicznym kompasie* przyjęto następujące założenia:

- działanie: wzmocnienie cywilnych i wojskowych misji i operacji, usprawnienie procesu decyzyjnego, wprowadzenie większej solidarności finansowej, wzmocnienie cywilnego wymiaru WPBiO, stworzenie europejskich sił szybkiego reagowania (5 tys. żołnierzy, wśród których będą zawierać się komponenty lądowe, morskie i powietrzne), organizowanie wspólnych ćwiczeń i manewrów oraz wzmocnienie struktur dowodzenia i kontroli;
- zabezpieczanie: zwiększenie zdolności wywiadowczych, przeciwdziałanie zagrożeniom hybrydowym dzięki wykorzystaniu zróżnicowanych instrumentów, wzmocnienie cyberobrony oraz obszarów aktywności UE na morzu i w przestrzeni kosmicznej;
- inwestowanie: zwiększenie wydatków na obronność, rozwój innowacji technologicznych i zwiększenie technologicznej niezależności;
- partnerstwo: umocnienie współpracy z partnerami z NATO i ONZ oraz organizacjami regionalnymi, zacieśnienie pozaeuropejskich partnerstw dwustronnych czy pogłębienie dialogu w ramach unijnego forum partnerstwa w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony².

Przyjęta strategia jest zatem wyrazem dążenia UE do budowania i wzmacniania potencjału obronnego³. To proces długofalowy i bezpośrednio powiązany z pozycją UE w zmieniającym się układzie sił, w którym Wspólnota nie chce, a w zasadzie nie może, pozostać biernym uczestnikiem. Świadomość narastania międzynarodowych kryzysów społeczno-ekonomicznych, a także konfliktów zbrojnych w najbliższym sąsiedztwie UE powinna wymusić przyjęcie i realizację wzmocnionego podejścia w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa opartego na bardziej realistycznej wizji oddziaływania w regionie i na świecie⁴. Wyrazem tego są także zapisy wspólnej deklaracji przyjętej podczas nieformalnego

² N. Adamczyk, *Globalne aspiracje Unii Europejskiej a jej miejsce i rola w układzie sił*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2002, nr 16, s. 66–67.

³ Postępy we wdrażaniu strategii są przedstawiane corocznie przez wysokiego przedstawiciela w specjalnym raporcie. Zgodnie z raportem z marca 2024 r. we wszystkich czterech z ww. obszarów udało się uzyskać postęp. Przyczyniła się do tego przede wszystkim determinacja państw członkowskich w związku z wojną w Ukrainie. UE stała się chociażby największym dostawcą szkoleń wojskowych dla ukraińskich żołnierzy. Szerzej zob.: *Annual Progress Report on the Implementation of the Strategic Compass for Security and Defence*, European Union, March 2024, www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/StrategicCompass_2ndYear_Report_0.pdf [dostęp: 17.11.2024].

⁴ Szerzej zob.: N. Adamczyk, *Globalne aspiracje Unii Europejskiej...*, *op. cit.*

spotkania szefów państw i rządów w Wersalu w marcu 2022 r.⁵, podczas którego określono działania mające na celu zwiększenie zdolności obronnych, zmniejszenie zależności energetycznych oraz tworzenie solidniejszej bazy ekonomicznej jako podstaw budowania europejskiej suwerenności, czyli – innymi słowy – autonomii strategicznej⁶.

Autonomia strategiczna UE w zakresie bezpieczeństwa i obrony a pozycja NATO

Pojęcie strategicznej autonomii nie ma jednolitej definicji. Można jednak przyjąć, iż oznacza zdolność do działania jako autonomiczny aktor – zarówno politycznie, jak i w zakresie wszelkich środków niezbędnych do osiągnięcia wyznaczonych celów krótko- i długoterminowych. Termin pojawił się po raz pierwszy w rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie wdrożenia Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa 2003 w kontekście Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony⁷. Parlament sformułował autonomię strategiczną jako zdolność prowadzenia operacji w ramach swoich uprawnień i niezależnie od innych partnerów. Według Rady Europejskiej autonomia strategiczna UE powinna opierać się na trzech filarach: skutecznym prowadzeniu misji i operacji zarządzania kryzysowego; rozwoju zdolności cywilnych i wojskowych do poziomu umożliwiającego wiarygodną realizację tych zadań; osiągnięciu odpowiedniego standardu europejskiej bazy technologicznej i przemysłowej w dziedzinie obronności przez jej integrację, trwałość, nowatorstwo i konkurencyjność⁸. W konkluzjach z posiedzenia Rady Europejskiej w Kolonii w 1999 r. znajdują się informacje, że UE musi posiadać zdolność do autonomicznego działania, popartego wiarygodnymi siłami zbrojnymi, instrumentami do podejmowania decyzji o ich wykorzystaniu oraz gotowością do takich działań w celu reagowania na międzynarodowe

⁵ Deklaracja wersalska 10–11 marca 2022 roku, www.consilium.europa.eu/media/54787/20220311-versailles-declaration-pl.pdf [dostęp: 17.11.2024].

⁶ D. Adamiec, *Koncepcja autonomii strategicznej UE w kontekście rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, [w:] *Nowa architektura bezpieczeństwa europejskiego w okresie dynamicznych zmian*, red. S. Bachrynowski, L. Graniszewski, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2023, s. 65–86.

⁷ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie wdrożenia Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa w kontekście Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (EPBO), Dz.Urz. UE C 314 z 21.12.2006, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:314E:0334:0342:PL:PDF> [dostęp: 19.11.2024].

⁸ *Konkluzje Rady Europejskiej EUCO 217/13 19–20 grudnia 2013 r.*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-217-2013-INIT/pl/pdf> [dostęp: 19.11.2024].

kryzysy, bez uszczerbku dla działań NATO⁹. Z kolei Komisja Europejska w lipcu 2013 r. po raz pierwszy zdefiniowała autonomię strategiczną w kontekście wzmacniania sektora obronności i bezpieczeństwa jako możliwość decydowania i działania, bez zależności od potencjału stron trzecich¹⁰. W 2016 r. w globalnej strategii UE na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa wezwano do osiągnięcia odpowiedniego poziomu ambicji i autonomii strategicznej jako podstaw dla europejskiej zdolności promowania pokoju i bezpieczeństwa wewnątrz swoich granic i poza nimi¹¹.

Podsumowując, można stwierdzić, że autonomia strategiczna UE w obszarze bezpieczeństwa sprowadza się do stworzenia oddzielnych od Sojuszu Północnoatlantyckiego europejskich zdolności strategicznych w zakresie samodzielnie prowadzonej polityki bezpieczeństwa i obrony. Odrębność nie zakłada jednak porzucenia współpracy z Sojuszem. Współpracy służyć ma partnerstwo strategiczne ustanowione pomiędzy NATO a UE, wzmocnione dzięki wspólnej deklaracji warszawskiej z 2016 r., wspólnej deklaracji brukselskiej z 2018 r. oraz wspólnej deklaracji ze stycznia 2023 r. również zawartej w Brukseli. Dokumenty te wymieniają obszary wzmocnionej współpracy, ale wskazują także na komplementarność i spójność w działaniu oraz współodpowiedzialność za wspieranie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa¹².

Dla autonomii strategicznej UE kluczowa jest przede wszystkim polityka i interesy USA w Europie. Od końca II wojny światowej europejski system bezpieczeństwa opiera się na współpracy z USA w ramach NATO, a natowski potencjał odstraszania stanowi podstawę europejskiego systemu bezpieczeństwa¹³. Należy przypomnieć, że sekretarz stanu USA Madeleine Albright ostrzegła, że

⁹ *Presidency Conclusions*, Cologne European Council, 3–4.06.1999, www.consilium.europa.eu/media/21070/57886.pdf [dostęp: 19.11.2024].

¹⁰ *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. W kierunku bardziej konkurencyjnego i wydajnego sektora obronności i bezpieczeństwa*, Komisja Europejska, 24.07.2013, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0542> [dostęp: 19.11.2024].

¹¹ *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, European Union Global Strategy, June 2016, www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf [dostęp: 19.11.2024].

¹² *Wspólna deklaracja o współpracy UE–NATO (10 stycznia 2023)*, Rada Europejska, 10.01.2023, www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023 [dostęp: 19.11.2024].

¹³ P. Pacuła, „To koniec pewnej epoki”. Co wybór Trumpa oznacza dla Europy?, *Oko.press*, 14.11.2024, <https://oko.press/co-trump-w-bialym-domu-oznacza-dla-europy> [dostęp: 19.11.2024].

Sojusz pozostanie silny i spójny tylko wtedy, gdy nie będzie odłączania europejskich struktur obronnych od NATO, dublowania zdolności NATO i dyskryminacji członków NATO spoza UE (tzw. formuła 3D). Ta narracja tak mocno zakorzeniła się, że urzędnicy USA, NATO, a nawet UE, przez długi czas powoływali się na 3D w debatach na temat polityki obronnej¹⁴. Wraz z następującymi przemianami geopolitycznymi na świecie i wzrostem zagrożeń o charakterze globalnym USA zostały zaangażowane w liczne konflikty w różnych częściach globu. Europa zeszła na dalszy plan. Jeden z europejskich analityków Sinan Ülgen w 2016 r. napisał, że „opór USA przed odegraniem zdecydowanej roli w rozwiązywaniu wielu kryzysów, z którymi mierzy się Europa, powinien służyć jako ponure przypomnienie, że Europa musi w pełni rozwinąć swoją politykę zagraniczną i bezpieczeństwa”¹⁵. O przyjęciu większej odpowiedzialności za bezpieczeństwo w Europie mówił głośno i niejednokrotnie prezydent Donald Trump. Jego próby zdyscyplinowania europejskich sojuszników NATO – którzy *de facto* do 2022 r. w większości nie wywiązywali się z finansowych zobowiązań – podyktowane były interesem Waszyngtonu sprowadzającym się do zaprzestania pełnienia roli „globalnego policjanta”, a nawet groźbą wycofania z Sojuszu. Nie da się ukryć, że nowa administracja Donalda Trumpa, który obejmie urząd w styczniu 2025 r. jako 47. prezydent USA, będzie także wyznacznikiem kierunku rozwoju potencjału obronnego UE.

W europejskiej debacie pojawiły się też głosy – m.in. z Instytutu Unii Europejskiej ds. Studiów nad Bezpieczeństwem – że autonomia może być traktowana nie jako wolność od zależności hegemonu, lecz jako swoboda do podejmowania przez UE autonomicznych misji i operacji w swoim sąsiedztwie, a jeśli to konieczne – i na całym świecie, bez konieczności polegania na politycznym i wojskowym wsparciu NATO lub USA¹⁶. Ta koncepcja wydaje się bliższa aktualnym realiom geopolitycznym.

Ideę autonomii strategicznej forsuje prezydent Francji Emmanuel Macron, który przekonuje, że idea mocarstwowości UE może ziścić się pod warunkiem redefinicji partnerstwa UE z USA i NATO, czyli rozluźnienia dotychczasowych

¹⁴ D. Kochis, *Recent EU Strategic Autonomy Advances Threaten the Transatlantic Link*, „Backrounder”, 9.03.2020, no. 2470, www.heritage.org/sites/default/files/2020-03/BG3470_0.pdf [dostęp: 20.11.2024].

¹⁵ H. Conley, *What's Obama's European legacy?*, Politico, 21.04.2016, www.politico.eu/article/what-will-define-barack-obamas-european-legacy-eu-us [dostęp: 20.11.2024]. Tłum. – N.A.

¹⁶ D. Fiott, *Strategic autonomy: towards 'European sovereignty' in defence?*, „Brief Issue” 2018, no. 8, www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief%2012__Strategic%20Autonomy.pdf [dostęp: 20.11.2024].

więzów¹⁷. W listopadzie 2019 r. Macron oświadczył, że NATO doświadcza „śmierci mózgowej”¹⁸ i wezwał do większej europejskiej autonomii. Stwierdził, że „powinniśmy ponownie ocenić rzeczywistość NATO w świetle zaangażowania Stanów Zjednoczonych”¹⁹, co podyktowane jest nieuchronnością wycofywania się USA z Europy w kierunku Azji i Pacyfiku. Jak stwierdza jeden z analityków European Union Institute for Security Studies – prezydent Francji, podobnie jak wielu w Europie, postrzega rozszerzoną rolę UE w kwestiach obronnych jako narzędzie dalszej integracji, także w aspekcie politycznym²⁰. Francja jako główny gracz przemysłowy w europejskiej obronie i jedyny (po wystąpieniu Wielkiej Brytanii) posiadacz arsenału nuklearnego w UE, stara się potwierdzić swoją pozycję jako siłę napędową europejskiej obrony, o czym świadczą liczne przemówienia Macrona. W jednym z nich zaproponował utworzenie europejskiej inicjatywy obronnej, która stanowi koncepcję obrony kontynentu opartej na własnych zdolnościach. Jej powstanie Macron wiąże z koniecznością budowy nowej architektury bezpieczeństwa europejskiego postulowanej w polityce francuskiej od początku jego prezydentury. Oprócz kwestii związanych z obronnością silnie stawia na autonomię w obszarze gospodarczym i wiąże ją bezpośrednio z rozbudową narzędzi protekcyjnych UE²¹. Taka wizja ma zarówno swoich zwolenników, jak i przeciwników²². Obawy co do zmniejszenia zaangażowania USA na kontynencie europejskim, zwłaszcza po agresji Rosji, wyrażają państwa tzw. wschodniej flanki NATO, w tym Polska. Państwa te uznają NATO za główny czynnik gwarantujący ich bezpieczeństwo, choć po lutym 2022 r. nie sprzeciwiają się wzmocnieniu roli UE w tym obszarze, z zastrzeżeniem, że nie kosztem osłabienia NATO czy obecności wojsk amerykańskich na kontynencie.

¹⁷ Ł. Maślanka, *Rozpoznanie walki: autonomia strategiczna UE w polityce Francji*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 23.03.2021, https://pism.pl/publikacje/Rozpoznanie_walki_autonomia_strategiczna_UE_w_polityce_Francji [dostęp: 20.11.2024].

¹⁸ *Macron Says NATO Is Experiencing Brain Death Because of Trump*, New York Times, 7.11.2019, www.nytimes.com/2019/11/07/world/europe/macron-nato-brain-death.html [dostęp: 20.11.2024]. Tłum. – N.A.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ D. Fiott, *Strategic autonomy...*, *op. cit.*

²¹ Ł. Maślanka, *Prezydent Macron proponuje europejską inicjatywę obronną*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 29.04.2024, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2024-04-29/prezydent-macron-proponuje-europejska-inicjatywe-obronna [dostęp: 21.11.2024].

²² *Przewodniczący Rady Europejskiej Charles Michel: Wielu europejskich przywódców popiera Macrona w sprawie „strategicznej autonomii” od USA*, Wiadomości.com, 4.12.2023, <https://wiadomosci.com/przewodniczacy-rady-europejskiej-charles-michel-wielu-europejskich-przywodcow-popiera-macrona-w-sprawie-strategicznej-autonomii-od-usa-tymczasem-francja-ma-blokowac-finansowanie-dostaw-broni-do> [dostęp: 21.11.2024].

Co do wizji autonomii strategicznej UE, a dokładniej jej skali i zakresu, nie ma konsensusu wśród państw Sojuszu, o czym świadczy wypowiedź ustępującego we wrześniu 2024 r. szefa NATO Jensa Stoltenberga: „Z zadowoleniem przyjmuję więcej wysiłków UE w zakresie obrony, o ile będą one podejmowane w sposób, który nie powieła ani nie konkuruje [z NATO – przyp. autora]”²³ oraz „UE nie powinna zaczynać budować alternatywnych struktur obronnych, na przykład sił interwencyjnych”²⁴. Stoltenberg wyraził tym samym daleko idący sceptycyzm co do rozwoju autonomicznych zdolności obronnych Europy kosztem wkładu, jaki państwa te powinny wносить do NATO. Poza tym zaznaczył, że autonomiczna europejska obrona, która będzie się w przyszłości wiązać z rozbudową Sztabu Wojskowego UE, może skomplikować schematy dowodzenia ustalone w ramach NATO w przypadku konfliktu. Akceptacji nie znajduje też pomysł stworzenia własnej listy standardów wojskowych dla armii UE (i niekorzystanie z list NATO) oraz plany dotyczące wspólnych zamówień obronnych w UE, ponieważ mogą one wykluczać państwa takie jak Wielka Brytania, Norwegia i Turcja, które są członkami NATO, ale nie należą do UE, co grozi osłabieniem istniejących projektów współpracy obronno-przemysłowej²⁵.

Unijna współpraca obronna

Unia zarządza zdolnościami obronnymi w ramach WPBiO, w której państwa członkowskie współpracują w zakresie prowadzenia misji i operacji opartych na środkach cywilnych i wojskowych poza granicami UE, takich jak misje utrzymania pokoju, zapobieganie konfliktom i wzmacnianie międzynarodowego bezpieczeństwa. Zadania te są wykonywane dzięki zdolnościom, jakie zapewniają państwa członkowskie, czyli delegowaniu wojska, personelu cywilnego czy ekspertów²⁶. UE utrzymuje Grupy Bojowe UE (1,5 tys. żołnierzy), choć zgodnie z założeniami *Strategicznego kompasu* do 2025 r. mają być one przemianowane na unijne siły szybkiego reagowania (Rapid Deployment Capacity, RDC) w liczbie do 5 tys. żołnierzy. Jak podkreśla Łukasz Maślanka, analityk Ośrodka Studiów Wschodnich, decyzja ta wynika z braku użyteczności Grup Bojowych

²³ H. Foy, *NATO chief warns EU against setting up 'competing' force*, Financial Times, 20.09.2024, www.ft.com/content/2f12a312-6ac3-4f84-aac5-de6b247638fe [dostęp: 21.11.2024]. Tłum. – N.A.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Misje Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/web/dyplomacja/misje-wspolnej-polityki-bezpieczenstwa-i-obrony-ue [dostęp: 22.11.2024].

UE, które nigdy nie zostały użyte wskutek paraliżu decyzyjnego państw członkowskich, a jest on spowodowany brakiem woli politycznej do delegowania żołnierzy, problemem z finansowaniem ewentualnych operacji grup bojowych czy też brakiem zasadniczych zdolności, takich jak rozpoznanie i transport lotniczy, koniecznych w przypadku wykorzystania tych związków taktycznych. Niestety również wdrożenie RDC napotyka na opór ze względu na istnienie sił szybko reagowania (NATO Response Force) oraz zamiar większego uwspólnotowienia kosztów operacji i ćwiczeń RDC²⁷.

Rozwojowi współpracy obronnej w ramach UE służyć ma także Europejska Agencja Obrony (European Defence Agency, EDA), mechanizm stałej współpracy strukturalnej PESCO, oraz Europejski Fundusz Obronny. EDA została powołana w 2004 r. z myślą o centralizacji działań wszystkich państw członkowskich UE na polu rozwoju zdolności obronnych i współpracy między ministerstwami obrony państw członkowskich. Na mocy decyzji Rady UE 2015/1835 z dnia 12 października 2015 r.²⁸ EDA miała wyznaczone trzy główne misje: wspieranie rozwoju zdolności obronnych i współpracy wojskowej między państwami członkowskimi UE; stymulowanie badań i technologii obronnych; wzmacnianie europejskiego przemysłu obronnego oraz działanie jako wojskowy interfejs dla polityk UE²⁹. W związku z zaistnieniem krytycznych zmian bezpieczeństwa w bezpośrednim sąsiedztwie UE katalog zadań został przeformułowany i uzupełniony w maju 2024 r., obejmując pięć priorytetów: identyfikowanie wspólnych potrzeb i priorytetów na poziomie UE, aby zapewnić, że siły zbrojne państw członkowskich UE mają zdolności, których rzeczywiście potrzebują; umożliwianie współpracy w zakresie badań, technologii i innowacji w ramach obronności, aby przygotować przyszłość obronności UE; harmonizację wymogów i angażowanie się we wspólny rozwój zdolności, przy jednoczesnym zapewnieniu interoperacyjności; agregowanie popytu w kierunku wspólnych zamówień w celu uzupełnienia niedoborów zdolności i wreszcie współdziałanie z polityką cywilną i obronną UE oraz wyrażanie wspólnych stanowisk ministerstw obrony. EDA będzie również tworzyć silniejsze i bardziej

²⁷ Ł. Maślanka, *Unijne siły szybkiego reagowania: priorytety polityczne i rzeczywiste potrzeby*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 24.01.2024, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2024-01-24/unijne-sily-szybkiego-reagowania-priorytety-polityczne-i [dostęp: 22.11.2024].

²⁸ Decyzja Rady (WPZiB) 2015/1835 z dnia 12 października 2015 r. określająca statut, siedzibę i zasady funkcjonowania Europejskiej Agencji Obrony (przekształcenie), Dz.Urz. UE L 266 z 13.10.2015.

²⁹ *EDA Mission*, European Defence Agency, <https://eda.europa.eu/who-we-are/Mission-andfunctions> [dostęp: 22.11.2024].

ustrukturyzowane więzi z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych (European Union External Action) i służbami Komisji Europejskiej oraz wносить wkład w obecne i przyszłe inicjatywy, politykę i przepisy obronne UE związane z cyklem rozwoju zdolności i poza nim³⁰.

Mechanizm stałej współpracy strukturalnej (Permanent Structured Cooperation, PESCO) został zainicjowany w 2017 r. jako wyraz dążenia do ściślejszej współpracy wojskowej grupy państw UE, które podjęły wobec siebie nawzajem dalej idące zobowiązania i spełniając określone kryteria³¹. Państwa wspólnie rozwijają zdolności obronne, koordynują inwestycje oraz zwiększają gotowość operacyjną, interoperacyjność i odporność swoich sił zbrojnych. Prowadzą też współpracę w ramach projektów, których aktualnie realizowanych jest 66, a dotyczą one np. infrastruktury szkoleniowej, systemu formacji lądowych, systemów morskich i powietrznych, cyberbezpieczeństwa oraz rozmaitych wspólnych usług wspierających³². W konkluzjach Rady UE z listopada 2024 r.³³ podkreślono, że PESCO musi zostać uaktualniona tak, aby uwzględniać nowe inicjatywy i polityki przewidziane w *Strategicznym Kompasie*. Zmianie powinien ulec m.in. obecny wykaz 20 zobowiązań w ramach PESCO, tak aby mógł w jeszcze lepszy sposób integrować państwa członkowskie w kluczowych obszarach, takich jak wydatki i inwestycje obronne, rozwój zdolności, współpraca zbrojeniowa i przemysłowa oraz wymiar operacyjny. W konkluzjach wskazano na jeszcze jeden ważny cel do realizacji, tj. eliminację kluczowych luk w zdolnościach, zwłaszcza w odniesieniu do działań wojennych o dużej intensywności, oraz bardziej efektywne wykorzystanie możliwości współpracy w obszarach wskazanych w rocznym przeglądzie w zakresie obronności³⁴.

³⁰ *2024 Long-Term Review: EDA as the intergovernmental Defence Nexus at EU level – Supporting MoDs along all the steps of the capability development cycle & beyond*, European Defence Agency, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/2024-long-term-review-of-the-european-defence-agency.pdf> [dostęp: 22.11.2024].

³¹ PESCO obejmuje 26 zainteresowanych państw członkowskich; obecnie nie uczestniczy w nim tylko Malta.

³² *Unijna współpraca obronna: Rada zatwierdza konkluzje w sprawie przeglądu strategicznego PESCO*, Rada Unii Europejskiej, 19.11.2024, www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2024/11/19/eu-defence-cooperation-council-approves-conclusions-on-the-pesco-strategic-review [dostęp: 23.11.2024].

³³ *Konkluzje Rady w sprawie przeglądu strategicznego PESCO*, Rada Unii Europejskiej, 18.11.2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14375-2024-INIT/pl/pdf> [dostęp: 23.11.2024].

³⁴ *Unijna współpraca obronna..., op. cit.*

Powołanie Europejskiego Funduszu Obronnego (European Defence Fund, EDF) w 2017 r. służącego dofinansowaniu wielostronnych projektów zbrojeniowych i badawczo-rozwojowych w ramach UE miało pomóc zbudować konkurencyjny i innowacyjny europejski przemysł obronny, a tym samym zwiększyć autonomię strategiczną UE. Budżet EDF na lata 2021–2027 wynosi ok. 8 mld euro, w tym 2,65 mld euro na badania naukowe, a 5,30 mld euro na prace rozwojowe³⁵. Problem w tym, że kwota ta w przeliczeniu na liczbę państw członkowskich jest zbyt mała, aby mogła mieć realny wpływ na zwiększenie potencjału obronnego UE. Przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen zapowiedziała jednak, że EDF zostanie wzmocniony, pozwalając na inwestycje w kluczowych obszarach, takich jak marynarka wojenna, komponent lądowy i powietrzny, a także wczesne ostrzeżenie w przestrzeni kosmicznej i cyberprzestrzeni³⁶.

Zgodnie z badaniem przeprowadzonym i opublikowanym przez Parlament Europejski w 2024 r. nowe zewnętrzne zagrożenie dla UE, czyli agresywna wojna Rosji w Ukrainie, konflikty wynikające z rywalizacji geopolitycznej, rosnąca militaryzacja oraz zagrożenia hybrydowe, stały się dodatkowymi argumentami przemawiającymi za ponownym skupieniem się na roli UE i jej potencjale obronnym³⁷. Także obywatele UE w dużej mierze opowiadają się za zacieśnieniem wspólnej polityki obronnej i bezpieczeństwa (77%), co wykazały badania Eurobarometru z wiosny 2023 r., w których 80% uważa, że współpraca w sprawach obronnych powinna zostać zwiększona na szczeblu UE oraz że zakupy sprzętu wojskowego przez państwa członkowskie powinny być lepiej skoordynowane (77% obywateli). 69% biorących udział w badaniu chciałoby, aby UE wzmocniła swoje zdolności w zakresie produkcji sprzętu wojskowego, a 66% twierdzi, że w UE powinno się przeznaczać więcej środków na obronność³⁸.

³⁵ *The European Defence Fund in detail*, European Commission, European Commission, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en [dostęp: 23.11.2024].

³⁶ U. von der Leyen, *Europe's Choice – Political Guidelines for the Next European Commission 2024-2029*, July 2024, https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf [dostęp: 23.11.2024].

³⁷ M. Centrone, M. Fernandes, *Improving the quality of European spending on defence, Cost of non-Europe report*, EPRS – European Parliamentary Research Service, November 2024, European Parliament, [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/762855/EPRS_STU\(2024\)762855_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/762855/EPRS_STU(2024)762855_EN.pdf) [dostęp: 24.11.2024].

³⁸ *Standard Eurobarometer 99 – Spring 2023*, Eurobarometer, 06.2024, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3052> [dostęp: 24.11.2024].

W 2023 r. łączny budżet wojskowy 27 państw członkowskich wyniósł 312 mld dolarów, i był drugim co do wielkości budżetem wojskowym na świecie, po budżecie USA (916 mld dolarów), wyższym od budżetu Chin (296 mld dolarów) i Rosji (109 mld dolarów)³⁹. Teoretycznie taki kapitał daje silne podstawy do budowania siły militarnej na kontynencie, należy jednak zastrzec, że po pierwsze – dane te dotyczą tylko 2023 r., a europejska luka obronna jest pokłosiem niskich wydatków w ciągu co najmniej dwóch dekad i szacowana jest na 1 bld dolarów, o czym mówił Andrius Kubilius, jeszcze jako kandydat na unijnego komisarza ds. obrony⁴⁰, po drugie – podane kwoty należy analizować przez pryzmat parytetu siły nabywczej pieniądza, a po trzecie – problem stanowi nieefektywny sposób, w jaki te pieniądze są wydawane. Potwierdzają to dane Komisji Europejskiej, według której ostatnie lata charakteryzuje permanentne niedoinwestowanie unijnych zdolności wojskowych oraz duże rozproszenie i zróżnicowanie wydatków, które w większości nie są lokowane w Europie za sprawą zewnętrznych zakupów. Powołując się dalej na te dane, łączne wydatki UE na obronę w latach 1999–2021 wzrosły o 20%, podczas gdy wydatki Rosji na obronę w tym czasie wzrosły o prawie 300%, a Chin o prawie 600%⁴¹. Z kolei EDA opublikowała dane pokazujące, że wydatki państw członkowskich na obronę w 2024 r. prawdopodobnie osiągną 326 mld euro, co stanowi 1,9% PKB UE w tym roku. Porównując dane do 2021 r., widoczny jest tu 30-procentowy wzrost wydatków⁴².

Sama skala wydatków nie rozwiązuje jednak innego problemu, jakim jest widoczne zróżnicowanie potencjałów obronnych poszczególnych państw członkowskich i słaby poziom interoperacyjności 27 europejskich armii⁴³. UE dysponuje 30 rodzajami czołgów, 20 rodzajami samolotów bojowych, 10 typami samolotów tankujących i 27 różnymi dowództwami wojskowymi zamiast jednego, chociażby na wzór NATO. Zróżnicowanie w wyposażeniu armii państw członkowskich komplikuje przeprowadzanie wspólnych treningów i operacji, a także wymaga zwiększonych wysiłków na rzecz dostępności

³⁹ *Trends In World Military Expenditure 2023*, SIPRI Fact Sheet, April 2024, www.sipri.org/sites/default/files/2024-04/2404_fs_milex_2023.pdf [dostęp: 24.11.2024].

⁴⁰ P. Pacuła, „*To koniec pewnej epoki*”..., *op. cit.*

⁴¹ U. von der Leyen, *Europe's Choice*..., *op. cit.*

⁴² *2024 Defence Review paves way for joint military projects*, European Defence Agency, 19.11.2024, <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2024/11/19/2024-defence-review-paves-way-for-joint-military-projects> [dostęp: 25.11.2024].

⁴³ I. Herbelot, *What future for european defence?*, „Schuman Paper” 1.10.2024, no. 762, <https://server.www.robert-schuman.eu/storage/en/doc/questions-d-europe/qe-762-en.pdf> [dostęp: 25.11.2024].

części zamiennych i komponentów⁴⁴. Wedle danych za 2022 r. Europa obsługuje ponad pięć razy więcej systemów uzbrojenia (172 systemy) niż USA (32 systemy) w określonych kategoriach⁴⁵.

Biorąc pod uwagę powyższe luki, 19 listopada 2024 r. ministrowie obrony państw członkowskich zatwierdzili skoordynowany raport z rocznego przeglądu obronności (Coordinated Annual Review On Defence, CARD) za 2024 r. *The EU's State of the Union* i wskazali konkretne obszary współpracy, w których należy wzmocnić strategiczne zdolności wojskowe. Do raportu dołączono również listy intencyjne dotyczące kooperacji w czterech obszarach: zintegrowanej obrony powietrznej i przeciwrakietowej, walki elektronicznej, amunicji krążącej oraz okrętu nawodnego⁴⁶.

Baza przemysłowa i technologiczna europejskiej obrony

Wzmocnienie i dalszy rozwój zdolności obronnych UE nie może odbyć się bez wspólnej, ugruntowanej bazy przemysłowej i technologicznej. Problem polega na tym, że jak dotąd nie powstał jednolity europejski rynek zbrojeniowy, choć UE podjęła inicjatywy mające ją do tego zbliżyć.

Po wybuchu wojny w Ukrainie UE, dokonując przeglądu zdolności obronnych wyrażonych m.in. w komunikacie *Analiza luk inwestycyjnych w zakresie obronności i dalsze działania*⁴⁷, jako jedną z nich wskazała niezdolność do szybkiej produkcji dużych ilości amunicji w Europie. W tym celu w lipcu 2023 r. przyjęto rozporządzenie w sprawie wspierania produkcji amunicji (ASAP)⁴⁸, którego celem jest zintensyfikowanie produkcji amunicji, pocisków, a także ich komponentów przez dofinansowanie wspólnych projektów. Na tej podstawie zakłada się, że do końca 2025 r. Europa będzie w stanie produkować 2 mln sztuk

⁴⁴ *What is the Future of EU Defence*, EU Made Simple/YouTube, 23.12.2023, www.youtube.com/watch?v=7fm2Enespxc [dostęp: 25.11.2024]; szerzej zob.: M. Piekarski, *Europa nie jest bezbronna. Ma szansę odeprzeć agresję Rosji, nawet przy ograniczonym udziale USA*, *Oko.press*, 17.02.2024, <https://oko.press/europa-nie-jest-bezbronna-ma-szanse-odeprzec-agresje-rosji> [dostęp: 25.11.2024].

⁴⁵ *International Institute for Strategic Studies*, based on data taken from *The Military Balance 2022*, www.iiss.org/the-military-balance-plus [dostęp: 28.11.2024].

⁴⁶ *2024 Defence Review paves way for joint military...*, *op. cit.*

⁴⁷ *Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Analiza luk inwestycyjnych w zakresie obronności i dalsze działania*, Bruksela, 18.5.2022 JOIN(2022) 24 final.

⁴⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1525 z dnia 20 lipca 2023 r. w sprawie wspierania produkcji amunicji (ASAP), Dz.Urz. UE L 185 z 24.7.2023.

amunicji artyleryjskiej rocznie⁴⁹. Maślanka zwraca jednak uwagę, że przeznaczone na ten cel środki w wysokości 500 mln euro nie zaspokoją dużo większych potrzeb europejskiego sektora zbrojeniowego. Dyskusyjną kwestią jest również to, czy państwa członkowskie będą składać odpowiednio duże zamówienia na amunicję, bo tylko to może zapewnić przedsiębiorstwom zbrojeniowym stabilność i rentowność produkcji⁵⁰.

Niewiele później, bo już w październiku 2023 r., UE powołała do życia kolejny instrument służący nawiązaniu współpracy między państwami europejskimi w zakresie zakupów sprzętu wojskowego, czyli program EDIRPA (The European Defence Industry Reinforcement through common Procurement Act). Program ma zachęcać państwa członkowskie do wspólnych zakupów, opartych na procedurze zamówień publicznych. W ten sposób ma się zwiększyć efektywność wydatków publicznych (osiągając korzyści skali) oraz konkurencyjność europejskiej bazy technologiczno-przemysłowej. To z kolei ma wyeliminować istniejące rozdrobnienie w tym obszarze. Przeznaczone na ten cel środki to 300 mln euro z zasobów finansowych UE⁵¹.

W wytycznych politycznych na kolejną kadencję Komisji Europejskiej na lata 2024–2029 można przeczytać, że kluczowe znaczenie będzie mieć aktywizacja Europejskiej Unii Obronnej (European Defence Union)⁵², która zapewnić ma skoordynowane działanie na rzecz wzmocnienia bazy przemysłu obronnego, innowacji i jednolitego rynku. Między innymi w tym celu powołany został na szczeblu europejskim komisarz ds. obrony⁵³.

Komisja Europejska, wspólnie z wysokim przedstawicielem ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, 5 marca 2024 r. zaprezentowała (pierwszy taki dokument w historii) Europejską strategię przemysłową sektora obronnego (European Defence Industrial Strategy, EDIS) będącą długoterminową wizją osiągnięcia gotowości przemysłu obronnego w Unii Europejskiej oraz Europejski program inwestycji w dziedzinie obronności (European Defence Industry

⁴⁹ *Europejski przemysł obronny*, Rada Unii Europejskiej, www.consilium.europa.eu/pl/policies/european-defence-industry [dostęp: 29.11.2024].

⁵⁰ Ł. Maślanka, *ASAP: UE wspiera produkcję amunicji w państwach członkowskich*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 6.09.2023, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-09-06/asap-ue-wspiera-produkcje-amunicji-w-panstwach-czlonkowskich [dostęp: 29.11.2024].

⁵¹ *EDIRPA: Rada zatwierdza nowe przepisy o wspólnych zamówieniach w przemyśle obronnym UE*, Rada Unii Europejskiej, 9.10.2023, www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/10/09/edirpa-council-greenlights-the-new-rules-to-boost-common-procurement-in-the-eu-defence-industry [dostęp: 29.11.2024].

⁵² U. von der Leyen, *Europe's Choice...*, *op. cit.*

⁵³ *Ibidem*.

Programme, EDIP), który zawiera konkretne środki wykonawcze dla EDIS⁵⁴. Ich przyjęcie ma skutkować zwiększeniem możliwości pełnego wykorzystania europejskiej bazy przemysłowo-technologicznej sektora obronnego (European Defence Technological and Industrial Base, EDTIB) w wyniku zwiększenia tempa produkcji zbrojeniowej w państwach członkowskich UE, zwiększenia dostępu do surowców, modernizacji łańcuchów produkcji oraz rozszerzania wspólnych projektów zbrojeniowych i co niezwykle istotne – dokonywania wspólnych zakupów. Efektywność powołanych instrumentów będzie jednak zależała od woli państw członkowskich i umiejętności współdziałania między sobą. Rozczarowująca jest z pewnością kwota przeznaczona na EDIP w wysokości 1,5 mld euro w okresie 2025–2027⁵⁵.

Kluczowym założeniem EDIS jest zasada „wydawaj więcej, wydawaj lepiej, wydawaj wspólnie i europejsko”⁵⁶, która wprost przekłada się na zapisane w strategii cele do osiągnięcia dla państw członkowskich: po pierwsze, dokonywanie wspólnych zakupów w udziale co najmniej 40% sprzętu obronnego do 2030 r.; po drugie, przeznaczenie co najmniej 50% swojego budżetu na sprzęt wyprodukowany w Europie do 2030 r. i 60 % budżetu do 2035 r.; po trzecie, zapewnienie co najmniej 35% obrotu produktami przemysłu obronnego między krajami UE do 2030 r.⁵⁷

W ostatnich latach powołano wiele inicjatyw na rzecz zwiększenia europejskiego potencjału obronnego, niemniej jednak wciąż jest jeszcze wiele do zrobienia, aby wyeliminować istniejące luki i przyjąć strukturalne rozwiązania. Analizę obecnej sytuacji UE i rekomendacje m.in. w obszarze obronności przedstawia szczegółowo raport „Przyszłość europejskiej konkurencyjności”

⁵⁴ *Joint communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: a new European Defence Industrial Strategy: Achieving EU readiness through a responsive and resilient European Defence Industry*, European Commission, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/643c4a00-0da9-4768-83cd-a5628f5c3063_en?filename=EDIS%20Joint%20Communication.pdf [dostęp: 30.11.2024].

⁵⁵ Ł. Maślanka, *Imperatyw współpracy: strategia Komisji Europejskiej na rzecz przemysłu zbrojeniowego*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 18.03.2024, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2024-03-18/imperatyw-wspolpracy-strategia-komisji-europejskiej-na-rzecz [dostęp: 30.11.2024].

⁵⁶ Zob. *Pierwsza w historii strategia przemysłowa w dziedzinie obronności*, Przedstawicielstwo w Polsce–Komisja Europejska, 5.03.2024, https://poland.representation.ec.europa.eu/news/pierwsza-w-historii-strategia-przemyslowa-w-dziedzinie-obronnosci-2024-03-05_pl [dostęp: 30.11.2024], a także: U. von der Leyen, *Europe's Choice...*, *op. cit.*, s. 14.

⁵⁷ *Pierwsza w historii strategia przemysłowa...*, *op. cit.*

(*The Future of European Competitiveness In-depth analysis and recommendations*)⁵⁸, przygotowany na zlecenie Komisji Europejskiej przez byłego premiera Włoch i szefa Europejskiego Banku Centralnego Mario Draghiego, opublikowany na stronie Komisji Europejskiej we wrześniu 2024 r. W swej obszernej analizie Draghi stwierdza, że UE wyraźnie nie wykorzystuje potencjału wynikającego z działania wspólnotowego. Europejski sektor zbrojeniowy ma znaczny potencjał rozwojowy, pozostaje konkurencyjny na poziomie globalnym w niektórych segmentach, zatrudnia ok. 0,5 mln osób, a jego obroty w 2022 r. sięgnęły 135 mld euro, z czego wartość eksportu wyniosła 52 mld euro⁵⁹. Niemniej jednak mierzy się z dużymi problemami strukturalnymi. Wśród barier rozwojowych wymienia się m.in. brak koncentracji, marnowanie wspólnych zasobów oraz brak koordynacji⁶⁰. Raport wskazuje, że unijna baza przemysłowa boryka się z problemem wydajności zdolności produkcyjnych, dostępem do *know-how* i nowoczesnych technologii. Bolączką sektora zbrojeniowego są też wspomniane już niskie wydatki publiczne na obronność odnotowywane w ciągu ostatnich dwóch dekad, koordynacja wspólnych zamówień i standaryzacja produktów, współdzielenie zasobów, a także zależność międzynarodowa⁶¹. Prowadzi to do nieefektywnych wydatków na obronę w porównaniu z konkurentami UE, a także do nieskoordynowanych i niewystarczających inwestycji w obronę⁶². Widocznym wyzwaniem jest poziom innowacyjności unijnego sektora obronnego, który uzależniony jest m.in. od skali wydatków publicznych na badania i rozwój, gdzie według szacunków z 2022 r. UE wydała

⁵⁸ Raport liczy blisko 400 stron i obejmuje niemal wszystkie sektory unijnej gospodarki z rekomendacjami dotyczącymi poprawy ich funkcjonowania. *The future of European competitiveness: In-depth analysis and recommendations*, September 2024, https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness_%20In-depth%20analysis%20and%20recommendations_0.pdf [dostęp: 2.12.2024].

⁵⁹ W. Pawłuszko, *Draghi wzywa do zwiększenia konkurencyjności unijnej zbrojeniówki*, „Nowa Technika Wojskowa” 2024, nr 11, www.magnum-x.pl/arttykul/draghi-wzywa-do-zwiekszenia-konkurencyjnosci-unijnej-zbrojeniowki [dostęp: 2.12.2024].

⁶⁰ M. Kłosowski, *Raport Draghiego. Europa budzi się przerażona*, Wszystko Co Najważniejsze, 10.10.2024, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/michal-klosowski-raport-draghiego> [dostęp: 3.12.2024].

⁶¹ W. Pawłuszko, *Draghi wzywa do zwiększenia konkurencyjności...*, op. cit.

⁶² P. Miedziński, *Raport UE: Kraje europejskie kupują zbyt dużo broni za granicą. Większość zakupów jest z USA*, Portal Obronny, 11.09.2024, <https://portalobronny.se.pl/przemysl-zbrojeniowy/raport-ue-kraje-europejskie-kupuja-zbyt-duzo-broni-za-granica-wiekszosc-zakupow-jest-z-usa-aa-2k9p-AL5S-yZig.html#mimo-pewnych-norm-w-ramach-nato-to-nie-wystepuje-standaryzacja> [dostęp: 3.12.2024].

11,8 mld dolarów, a USA 140 mld dolarów⁶³. Ta dysproporcja jasno obrazuje, z jak wielką przepaścią mamy do czynienia.

W związku z powyższym nie zaskakuje to, że ze względu na czynnik technologiczny, ekonomiczny (najlepsza jakość w stosunku do ceny), a także dostępność szerokiego katalogu uzbrojenia i priorytetowe traktowanie interoperacyjności z USA⁶⁴, wiele państw członkowskich dokonuje zakupów w Waszyngtonie, skąd pochodzi ok. 55% importowanego uzbrojenia do UE (trend widoczny w latach 2019–2023) w porównaniu z 35% w latach 2014–2018⁶⁵. Niestety Amerykanie nie odwziewają się dostępnością rynku pod kątem wprowadzania produktów firm europejskich. Przykładem jest nabycie myśliwców F-35 przez kilka państw członkowskich UE, podczas gdy ani Airbus A400M, ani tankowiec A330 MRTT nie mają dostępu do zamówień Sił Powietrznych USA, mimo że przemysł USA nie oferuje żadnych odpowiedników. Rekomendacje w tym obszarze jasno wskazują, że należy dążyć do uniezależnienia się od importu uzbrojenia z USA na rzecz europejskich odpowiedników. Zarówno raport Draghiego, jak i raport z badań EPRS 2024 wskazuje, że unijne przedsiębiorstwa zbrojeniowe ograniczyły w ciągu ostatnich lat swoje zdolności produkcyjne ze względu na niepewność rynku i popytu w dłuższej perspektywie. Innym powodem są także skomplikowane regulacje prawne, utrudniające prowadzenie działalności firm zbrojeniowych oraz długotrwałe procedury zakupowe. Zwłaszcza małe i średnie przedsiębiorstwa mają problem z dostępem do finansowania na skutek nakładanych unijnych regulacji, chociażby tych dotyczących obowiązku wspierania zrównoważonego rozwoju gospodarczego, ram środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego.

Draghi zwraca również uwagę na nadmierną fragmentację rynku zbrojeniowego. Pomimo zainicjowanych przez UE działań państwa członkowskie nie zdołały (lub nie chciały) doprowadzić do konsolidacji bazy obronno-przemysłowej. Według danych SIPRI 2023 wśród 100 największych firm zbrojeniowych na świecie pod względem przychodów 23 to firmy europejskie, a 42 – amerykańskie⁶⁶. Przyczyn braku konsolidacji należy dopatrywać się wśród obaw

⁶³ *The future of European competitiveness..., op. cit.*

⁶⁴ P. Miedziński, *Raport UE: Kraje europejskie kupują..., op. cit.*

⁶⁵ Państwa europejskie niemal podwoiły import głównego uzbrojenia (+94%) między latami 2014–2018 a 2019–2023. Cyt. za: *European arms imports nearly double, US and French exports rise, and Russian exports fall sharply*, Stockholm International Peace Research Institute, 11.03.2024, www.sipri.org/media/press-release/2024/european-arms-imports-nearly-double-us-and-french-exports-rise-and-russian-exports-fall-sharply [dostęp: 3.12.2024].

⁶⁶ USA w tym zestawieniu mają 42 firmy, z czego 5 z nich zajmuje pierwsze miejsce w zestawieniu, Chińskie firmy zbrojeniowe w rankingu liczą 8 podmiotów, cyt. za:

o zachowanie suwerenności i autonomii narodowej, a także niechęci państw członkowskich do rezygnacji z krajowych zdolności w określonych segmentach i wdrożenia transgranicznej optymalizacji przemysłowej. W konsekwencji struktura rynku zbrojeniowego UE nadal jest rozdrobniona i zdominowana przez firmy państwowe, które *de facto* ograniczają swoją działalność do własnych narodowych rynków, zaopatrując je w poszczególne rodzaje uzbrojenia w niewielkich ilościach⁶⁷. Większość produkcji broni w UE jest zlokalizowana we Francji, Niemczech, Włoszech, Hiszpanii czy w Szwecji (a przed brexitem również w Wielkiej Brytanii)⁶⁸. To rodzi uzasadnione obawy o nierówny podział produkcji. Możliwości tracą małe i średnie firmy, a także przedsiębiorstwa z innych państw członkowskich, a zyskują najwięksi potentaci z takich państw jak Niemcy, Francja czy Włochy, które wedle obowiązujących przepisów mają większe zdolności do współinwestowania ze środków własnych. Przykładem może być sytuacja Polskiej Grupy Zbrojeniowej, która złożyła wnioski w programie ASAP w łącznej kwocie 11 mln euro. Tylko jeden z nich został rozpatrzony pozytywnie i uzyskał finansowanie w wysokości 20% całkowitej kwoty, podczas gdy różne spółki Rheinmetallu dostały dofinansowanie na poziomie 120 mln euro, a francuskie Eurengo – ok. 80 mln euro. Tym samym zarzuca się, że programy są tworzone dla dużych podmiotów⁶⁹.

Podsumowanie

Na skutek zachodzących przemian geopolitycznych, przy jednoczesnym zwiększaniu się poczucia braku bezpieczeństwa oraz wzrastającej niestabilności i polaryzacji na świecie, UE została postawiona przed dylematem, w jakim kierunku powinno się wytyczyć dalsze drogi rozwoju w różnych dziedzinach. Również kwestia *hard power* powróciła na agendę unijną na skutek wybuchu pełnoskalowej wojny w Ukrainie, potwierdzając raz jeszcze celowości wzmocnienia struktur WPBiO, w tym eksponowania potrzeby militarnego wymiaru

The SIPRI Top 100 arms-producing and military services companies in the world, Stockholm International Peace Research Institute, 2023, www.sipri.org/visualizations/2024/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-world-2023 [dostęp: 6.12.2024].

⁶⁷ P. Miedziński, *Raport UE: Kraje europejskie kupują..., op. cit.* oraz W. Pawłuszko, *Draghi wzywa do zwiększenia konkurencyjności..., op. cit.*

⁶⁸ M. Centrone, M. Fernandes, *Improving the quality of European spending..., op. cit.*

⁶⁹ M. Miłoś, *UE doloży zbrojeniówce. Ale tylko tej zachodniej*, Rzeczpospolita, 18.11.2024, www.rp.pl/biznes/art41461501-ue-dolozy-zbrojeniowce-ale-tylko-tej-zachodniej [dostęp: 6.12.2024].

strategicznej autonomii. Mimo że europejska armia nie istnieje, a obronność należy do wyłącznej kompetencji państw członkowskich, to w ciągu ostatnich lat UE zrobiła wiele dla zacieśnienia współpracy w tej dziedzinie. Największą przeszkodą dla urealnienia wspólnoty obronnej są jednak same państwa członkowskie. Obserwowany wzrost egoizmów narodowych skutkuje zanikiem solidarności europejskiej i wzajemnego zaufania, koniecznych do czynienia postępów w uzyskiwaniu autonomicznych zdolności obronnych. Wnioski, które można wyciągnąć z przeprowadzonej analizy, uwzględniają następujące kwestie:

Po pierwsze, UE złożona z 27 państw ma znaczny potencjał wojskowy, ale gotowość obronna nie jest optymalna ze względu na słabą interoperacyjność armii i nieefektywne wydatki zbrojeniowe. Wzmocnienie zdolności obronnych zależy przede wszystkim od woli politycznej państw członkowskich i ich determinacji we wdrażaniu i realizacji poszczególnych zadań i programów. Jest to szczególnie trudne, biorąc pod uwagę zróżnicowane priorytety i percepcje zagrożeń poszczególnych państw, co uwidocznił już sam konflikt w Ukrainie.

Po drugie, UE stworzyła solidne podstawy (powołane programy, strategie, mechanizmy wsparcia) przyszłościowego rozwoju zdolności obronnych, lecz jak dotąd nie potrafi wspierać ich skoordynowanymi działaniami politycznymi. Wiele z wdrażanych programów wymaga doinwestowania lub weryfikacji, aby rzeczywiście mogły one spełniać swoje cele. UE musi być też ostrożna w tworzeniu nowych instrumentów, tak aby upraszczać procedury, a nie je mnożyć. Wymagana jest zwiększona koordynacja podejmowanych działań na szczeblu europejskim.

Po trzecie, UE musi sobie również odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób osiągnąć autonomię strategiczną względem USA, lecz tak aby nie odbyło się to kosztem całego NATO, czego obawiają się przede wszystkim państwa tzw. wschodniej flanki. Rola USA w Europie po agresji Rosji na Ukrainę zwiększyła się, lecz nie będzie ona długotrwała, jeśli nadchodząca administracja Donalda Trumpa zdecyduje się zrealizować swoje obietnice wyborcze. Unia musi być gotowa do budowy „militarnego Schengen”⁷⁰.

Po czwarte, UE powinna rozszerzyć i rozwinąć własną bazę przemysłowo-technologiczną, aby mogła działać sprawnie, wydajnie, innowacyjnie i ze zwiększoną autonomią rozumianą jako uniezależnienie od przemysłu zbrojeniowego USA. Aby osiągnąć konkurencyjność, UE powinna zwiększyć

⁷⁰ Takiego wyrażenia użył poseł do PE Andrzej Halicki cyt. za: P. Pacuła, „*To koniec pewnej epoki?...*”, *op. cit.*

zdolność, gotowość i efektywność bazy przemysłowo-obronnej. Nie będzie to jednak możliwe bez zapewnienia odpowiedniego poziomu inwestycji w segmencie badań i rozwoju w dziedzinie obronności.

Po czwarte, należy zadbać o rozproszenie produkcji sprzętu wojskowego i amunicji na terenie całej UE tak, aby europejski przemysł obronny nie oznaczał wyłącznie tandemu francusko-niemieckiego. UE powinna zadbać także o odpowiednią profesjonalizację i lokalizację poszczególnych podzespołów produkcji wojskowej na podstawie kryterium geograficznego. Powinno to współgrać z komponentem logistycznym, tak aby w razie konieczności jak najszybciej dostarczyć wymagany sprzęt, np. na wschodnią granicę UE.

Bibliografia

Akty prawne

- Deklaracja wersalska 10–11 marca 2022 roku, www.consilium.europa.eu/media/54787/20220311-versailles-declaration-pl.pdf [dostęp: 17.11.2024].
- Decyzja Rady (WPZiB) 2015/1835 z dnia 12 października 2015 r. określająca statut, siedzibę i zasady funkcjonowania Europejskiej Agencji Obrony (przekształcenie), Dz.Urz. UE L 266 z 13.10.2015.
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie wdrożenia Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa w kontekście Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (EPBO), Dz.Urz. UE C 314 z 21.12.2006.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1525 z dnia 20 lipca 2023 r. w sprawie wspierania produkcji amunicji (ASAP), Dz.Urz. UE L 185 z 24.7.2023.

Literatura

- 2024 *Defence Review paves way for joint military projects*, European Defence Agency, 19.11.2024, <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2024/11/19/2024-defence-review-paves-way-for-joint-military-projects> [dostęp: 25.11.2024].
- 2024 *Long-Term Review: EDA as the intergovernmental Defence Nexus at EU level – Supporting MoDs along all the steps of the capability development cycle & beyond*, European Defence Agency, <https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/2024-long-term-review-of-the-european-defence-agency.pdf> [dostęp: 22.11.2024].
- Adamczyk N., *Globalne aspiracje Unii Europejskiej a jej miejsce i rola w układzie sił*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2002, nr 16, s. 61–74.
- Adamiec D., *Koncepcja autonomii strategicznej UE w kontekście rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, [w:] *Nowa architektura bezpieczeństwa europejskiego w okresie dynamicznych zmian*, red. S. Bachrynowski, L. Graniszewski, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2023, s. 65–86.
- Annual Progress Report on the Implementation of the Strategic Compass for Security and Defence*, European Union, March 2024, www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/StrategicCompass_2ndYear_Report_0.pdf [dostęp: 17.11.2024].
- Centrone M., Fernandes M., *Improving the quality of European spending on defence*,

- Cost of non-Europe report*, EPRS – European Parliamentary Research Service, November 2024, European Parliament, [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/762855/EPRS_STU\(2024\)762855_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/762855/EPRS_STU(2024)762855_EN.pdf) [dostęp: 24.11.2024].
- Conley H., *What's Obama's European legacy?*, Politico, 21.04.2016, www.politico.eu/article/what-will-define-barack-obamas-european-legacy-eu-us [dostęp: 20.11.2024].
- EDA Mission*, European Defence Agency, <https://eda.europa.eu/who-we-are/Missionand-functions> [dostęp: 22.11.2024].
- EDIRPA: Rada zatwierdza nowe przepisy o wspólnych zamówieniach w przemyśle obronnym UE*, Rada Unii Europejskiej, 9.10.2023, www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/10/09/edirpa-council-greenlights-the-new-rules-to-boost-common-procurement-in-the-eu-defence-industry [dostęp: 29.11.2024].
- European arms imports nearly double, US and French exports rise, and Russian exports fall sharply*, Stockholm International Peace Research Institute, 11.03.2024, www.sipri.org/media/press-release/2024/european-arms-imports-nearly-double-us-and-french-exports-rise-and-russian-exports-fall-sharply [dostęp: 3.12.2024].
- Europejski przemysł obronny*, Rada Unii Europejskiej, www.consilium.europa.eu/pl/policies/european-defence-industry [dostęp: 29.11.2024].
- Fiott D., *Strategic autonomy: towards 'European sovereignty' in defence?*, „Brief Issue” 2018, no. 8, www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief%2012__Strategic%20Autonomy.pdf [dostęp: 20.11.2024].
- Foy H., *NATO chief warns EU against setting up 'competing' force*, Financial Times, 20.09.2024, www.ft.com/content/2f12a312-6ac3-4f84-aae5-de6b247638fe [dostęp: 21.11.2024].
- Herbelot I., *What future for european defence?*, „Schuman Paper”, 1.10.2024, no. 762, <https://server.www.robert-schuman.eu/storage/en/doc/questions-d-europe/qe-762-en.pdf> [dostęp: 25.11.2024].
- International Institute for Strategic Studies*, based on data taken from The Military Balance 2022, www.iiiss.org/the-military-balance-plus [dostęp: 28.11.2024].
- Joint communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: a new European Defence Industrial Strategy: Achieving EU readiness through a responsive and resilient European Defence Industry*, European Commission, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/643c4a00-0da9-4768-83cd-a5628f5c3063_en?filename=EDIS%20Joint%20Communication.pdf [dostęp: 30.11.2024].
- Kłósowski M., *Raport Dragiego. Europa budzi się przerażona*, Wszystko Co Najważniejsze, 10.10.2024, <https://wszystkocojaznajwazniejsze.pl/michal-klosowski-raport-dragiego> [dostęp: 3.12.2024].
- Kochis D., *Recent EU Strategic Autonomy Advances Threaten the Transatlantic Link*, „Backrounder”, 9.03.2020, no. 2470, www.heritage.org/sites/default/files/2020-03/BG3470_0.pdf [dostęp: 20.11.2024].
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. W kierunku bardziej konkurencyjnego i wydajnego sektora obronności i bezpieczeństwa*, Komisja Europejska, 24.07.2013, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0542> [dostęp: 19.11.2024].

- Konkluzje Rady Europejskiej EUCO 217/13* 19–20 grudnia 2013 r., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-217-2013-INIT/pl/pdf> [dostęp: 19.11.2024].
- Konkluzje Rady w sprawie przeglądu strategicznego PESCO*, Rada Unii Europejskiej, 18.11.2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14375-2024-INIT/pl/pdf> [dostęp: 23.11.2024].
- Leyen U. von der, *Europe's Choice - Political Guidelines for the Next European Commission 2024-2029*, July 2024, https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf [dostęp: 23.11.2024].
- Macron Says NATO Is Experiencing Brain Death Because of Trump*, New York Times, 7.11.2019, www.nytimes.com/2019/11/07/world/europe/macron-nato-brain-death.html [dostęp: 20.11.2024].
- Maślanka Ł., *ASAP: UE wspiera produkcję amunicji w państwach członkowskich*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 6.09.2023, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-09-06/asap-ue-wspiera-produkcje-amunicji-w-panstwach-czlonkowskich [dostęp: 29.11.2024].
- Maślanka Ł., *Imperatyw współpracy: strategia Komisji Europejskiej na rzecz przemysłu zbrojeniowego*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 18.03.2024, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2024-03-18/imperatyw-wspolpracy-strategia-komisji-europejskiej-na-rzecz [dostęp: 30.11.2024].
- Maślanka Ł., *Prezydent Macron proponuje europejską inicjatywę obronną*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 29.04.2024, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2024-04-29/prezydent-macron-proponuje-europejska-inicjatywe-obronna [dostęp: 21.11.2024].
- Maślanka Ł., *Rozpoznanie walką: autonomia strategiczna UE w polityce Francji*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 23.03.2021, https://pism.pl/publikacje/Rozpoznanie_walka_autonomia_strategiczna_UE_w_polityce_Francji [dostęp: 20.11.2024].
- Maślanka Ł., *Unijne siły szybkiego reagowania: priorytety polityczne i rzeczywiste potrzeby*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 24.01.2024, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2024-01-24/unijne-sily-szybkiego-reagowania-priorytety-polityczne-i [dostęp: 22.11.2024].
- Miedziński P., *Raport UE: Kraje europejskie kupują zbyt dużo broni za granicą. Większość zakupów jest z USA*, Portal Obronny, 11.09.2024, <https://portalobronny.se.pl/przemysl-zbrojeniowy/raport-ue-kraje-europejskie-kupuja-zbyt-duzo-broni-za-granica-wiekszosc-zakupow-jest-z-usa-aa-2k9p-AL5S-yZig.html#mimo-pewnych-norm-w-ramach-nato-to-nie-wystepuje-standaryzacja> [dostęp: 3.12.2024].
- Miłosz M., *UE dołoży zbrojeniówce. Ale tylko tej zachodniej*, Rzeczpospolita, 18.11.2024, www.rp.pl/biznes/art41461501-ue-dolozy-zbrozeniowce-ale-tylko-tej-zachodniej [dostęp: 6.12.2024].
- Misje Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/web/dyplomacja/misje-wspolnej-polityki-bezpieczenstwa-i-obrony-ue [dostęp: 22.11.2024].
- Pacula P., *„To koniec pewnej epoki”. Co wybór Trumpa oznacza dla Europy?*, Oko.press, 14.11.2024, <https://oko.press/co-trump-w-bialym-domu-oznacza-dla-europy> [dostęp: 19.11.2024].

- Pawłuszko W., *Draghi wzywa do zwiększenia konkurencyjności unijnej zbrojeniówki* „Nowa Technika Wojskowa” 2024, nr 11, www.magnum-x.pl/arttykul/draghi-wzywa-do-zwiekszenia-konkurencyjnosci-unijnej-zbrojeniowki [dostęp: 2.12.2024].
- Piekarski M., *Europa nie jest bezbronna. Ma szansę odeprzeć agresję Rosji, nawet przy ograniczonym udziale USA*, Oko.press, 17.02.2024, <https://oko.press/europa-nie-jest-bezbronna-ma-szanse-odeprzec-agresje-rosji> [dostęp: 25.11.2024].
- Pierwsza w historii strategia przemysłowa w dziedzinie obronności*, Przedstawicielstwo w Polsce – Komisja Europejska, 5.03.2024, https://poland.representation.ec.europa.eu/news/pierwsza-w-historii-strategia-przemyslowa-w-dziedzinie-obronnosci-2024-03-05_pl [dostęp: 30.11.2024].
- Presidency Conclusions*, Cologne European Council, 3–4.06.1999, www.consilium.europa.eu/media/21070/57886.pdf [dostęp: 19.11.2024].
- Przewodniczący Rady Europejskiej Charles Michel: Wielu europejskich przywódców popiera Macrona w sprawie „strategicznej autonomii” od USA*, Wiadomości.com, 4.12.2023, <https://wiadomosci.com/przewodniczaczy-rady-europejskiej-charles-michel-wielu-europejskich-przywodcow-popiera-macrona-w-sprawie-strategicznej-autonomii-od-usa-tymczasem-francja-ma-blokowac-finansowanie-dostaw-broni-do> [dostęp: 21.11.2024].
- Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, European Union Global Strategy, June 2016, www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf [dostęp: 19.11.2024].
- Standard Eurobarometer 99 – Spring 2023*, Eurobarometer, 06.2024, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3052> [dostęp: 24.11.2024].
- Strategiczny kompas na rzecz bezpieczeństwa i obrony – dla Unii Europejskiej, która chroni swoich obywateli, swoje wartości i interesy oraz przyczynia się do międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa*, Rada Unii Europejskiej, 21.03.2022, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/pl/pdf> [dostęp: 17.11.2024].
- The European Defence Fund in detail*, European Commission, European Commission, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en [dostęp: 23.11.2024].
- The future of European competitiveness: In-depth analysis and recommendations*, September 2024, https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20In-depth%20analysis%20and%20recommendations_0.pdf [dostęp: 2.12.2024].
- The SIPRI Top 100 arms-producing and military services companies in the world*, Stockholm International Peace Research Institute, 2023, www.sipri.org/visualizations/2024/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-world-2023 [dostęp: 6.12.2024].
- Trends In World Military Expenditure 2023*, SIPRI Fact Sheet, April 2024, www.sipri.org/sites/default/files/2024-04/2404_fs_milex_2023.pdf [dostęp: 24.11.2024].
- Unijna współpraca obronna: Rada zatwierdza konkluzje w sprawie przeglądu strategicznego PESCO*, Rada Unii Europejskiej, 19.11.2024, www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2024/11/19/eu-defence-cooperation-council-approves-conclusions-on-the-pesco-strategic-review [dostęp: 23.11.2024].

What is the Future of EU Defence, EU Made Simple/YouTube, 23.12.2023, www.youtube.com/watch?v=7fm2Enespxc [dostęp: 25.11.2024].

Wspólna deklaracja o współpracy UE–NATO (10 stycznia 2023), Rada Europejska, 10.01.2023, www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023 [dostęp: 19.11.2024].

Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Analiza luk inwestycyjnych w zakresie obronności i dalsze działania, Bruksela, 18.5.2022 JOIN(2022) 24 final.

Streszczenie

Europejska debata dotycząca wzmocnienia zdolności obronnych nasiliła się w odpowiedzi na zmiany, jakie zaszły w środowisku międzynarodowym, wywołane geopolityczną rywalizacją USA i Chin oraz rosyjską inwazję na Ukrainę. Zmusza to Unię Europejską do określenia swojego przyszłego miejsca w tej geopolitycznej grze mocarstw. Zasadne pozostają pytania o kierunek dalszego rozwoju i wzmacniania autonomicznych zdolności obronnych UE w kontekście przewidywanego wycofywania się USA z kontynentu europejskiego w stronę Azji i Pacyfiku. Kwestią dyskusyjną jest także zwiększanie potencjału obronnego UE przy jednoczesnym obowiązku wywiązywania się unijnych państw członkowskich należących do NATO ze zobowiązań sojuszniczych. UE od lat próbuje rozwijać Wspólną Politykę Bezpieczeństwa i Obrony, lecz mimo podjętych dotychczas działań wymiar militarny nadal jest mocno ograniczony.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony, zdolności obronne, przemysł zbrojeniowy, autonomia strategiczna, współpraca obronna, baza przemysłowo-technologiczna

Strengthening defence capabilities in the perspective of further development of the European Union

Abstract

The European debate on strengthening defence capabilities has intensified in response to changes in the international environment caused by the geopolitical rivalry between the US and China and the Russian invasion of Ukraine. This forces the European Union to define its future place in this geopolitical game of powers. Questions about the direction of further development and strengthening of the EU's autonomous defence capabilities remain valid in the context of the expected withdrawal of the United States from the European continent in favour of Asia and the Pacific. Another controversial issue is increasing the EU's defence potential, while at the same time obliging the EU member states belonging to NATO to fulfil their alliance commitments. The EU has been trying to develop the Common Security and Defence Policy for years, but despite the actions taken so far, the military dimension is still very limited.

Key words: European Union, Common Security and Defence Policy, defence capabilities, arms industry, strategic autonomy, defence cooperation, industrial and technological base